

12. BÖLÜM

MODERN MÜZECİLİK VE

MÜZELER

EĞİTİM AMACI VE KULLANIM İÇİNDİR
İBRAHİM TUNÇ SİPAHİ

Antik çağdan günümüze eserlerin çoğalması, elenerek, değerlendirilerek sınıflandırılması sonucu eski eserlere yönelen bireysel ilgi toplum yararına müzelerin oluşmasına neden olmuştur. Zaman içinde müzeler eserleri toplamak, belgelemek ve sergilemek amaçları ile toplumun eğitilerek gelişmesi ve toplumsal değişmelerin yönlendirilmesi görevlerini de üstlenmiştir.

Müzeler ziyaretçilerini bazen şartlandırma, bazen de önderlik etmek suretiyle yönlendirip, onların öğrenme hazlarını artırma sorumluluğunu da yüklenmiştir.

Kültürel kimlik insanoğlunun en temel içgüdülerinden biridir. Bir gruba, aile, topluluk ya da ulusa ait olma fikri, II. Dünya Savaşı'ndan sonra bağımsızlığını kazanan yüzden fazla devletin en çok uğraş verdiği alan olmuştur. Farklı kültür toplulukları arasında bir ulus bilincini yaratmak önemlidir. Müzelerin bu açıdan değerlendirilmesi yeni müzecilik anlayışını doğurmuştur.

Başlangıçta eski eserleri toplama ve sergileme amacı taşıyan müzeler, günümüzde pedagojik, sosyolojik, psikolojik içerikler edinmiş, hatta “Müzeoloji” adıyla üniversitelerde ayrı eğitimi alınan bağımsız bir bilim dalı kimliğine kavuşmuştur.

Doğal oluşumu içerisinde, önceleri tarihi yapılarda koleksiyonlarını koruyup sergileyen müzeler, giderek çağdaş müzecilik anlayışı ile yeniden yapılanmış, bunun ötesinde saklayacakları eserlere göre tasarımı yapılmış yeni binalarda, yer alan yaygın eğitim kurumları durumuna gelmişlerdir

Bu bakımdan, müzeye girecek eserlerin seçimi, bakımları, onarımları, saklama ve sergileme koşulları, yöntemleri; ayrıca tanıtımları konusunda araştırmalar yapılmakta ve her gün gelişen yeni metotlar uygulanmaktadır

Müzeler, yalnızca eserlerin saklanıp, korunduğu yerler değil, toplumun yaşamsal ve kültürel belleğini tanımlayan, bilgi ve deneyimlerinin artmasına etken olan, bireysel beğenilerin gelişmesine etki eden kurumlardır. Ülkelerin gelişim düzeyleri ile eř zamanlı olarak kültüre duyulan ilgi artmaktadır. Müzecilik konusunda, gerek ekonomik ve teknolojik gerekse nitelikli insan gücünde ortaya çıkan gelişmeler, birlikte klasik müzecilik anlayışının, yerini modern müzecilik anlayışına geçişini sağlamıştır.

Patrick Boylan, yeni müzecilik anlayışı içinde; bir ulusu bir arada tutmanın dört yolu olduğunu söyler: Ordu, yayın organı, niversite ve müze. Yeni müzecilik fikrinde müzeler, toplumun bilinç ve iradesinin hkim olduğu yerler olarak gösterilmiştir.

Modern müzecilik, çok yönlü olup yeniliklere açık bir kavramdır. Bu anlayışın temel çerçevesinde sürekli güncel sergiler gibi etkinlikler ile koleksiyonların öykülerini anlatmak için yeni gösterim tekniklerinden faydalanmaktadır.

Klasik müzecilik sunumunda sıkça karşımıza çıkan vitrin içi, stant üzeri sergileme ya da duvar panolarıyla sergilemenin yanı sıra, anlatımı kuvvetlendirmek için dekor, kostüm, fotoğraf maket, manken, mumya, kulaklık ve/veya telefon düzeneğiyle sesli, yönlendiriciler kullanılmak suretiyle, sunum zenginleştirilerek ziyaretçinin ilgisi canlı tutulmaktadır.

Çağdaş müzecilik yaklaşımında, müze ve izleyici arasında iletişim ön plandadır. Rehberler eşliğinde ziyaretler yapılır. Slayt ve film gösterileri izlenerek, seminerler düzenlenir. Atölye ve eğitim uygulamalarının eşliğindeki gezi daha zevkli ve eğitici bir işlev kazanır.. Bilgisayar destekli sergi, dokunmatik ve interaktif sistem, simülatör gibi teknolojinin getirdiği imkanlar kullanılarak daha etkili sunumlar gerçekleştirilmektedir. Modern müzecilikte, toplumun her kesimine açık uygulamalar, etkinlik takvimleri ile müzelerin bir kültür merkezi olarak toplumla bütünleşmesi sağlanmaya çalışılmaktadır. Gerçekleştirilecek etkinliklerin basın ve yayın organlarında duyurulması, müze programlarının afiş, pankartlarla veya posterlerle sergilenmesinin yanı sıra broşürlerin de dağıtılmasıyla halkla iletişim kurulmaktadır. Böylece müze ziyaret alışkanlığı olmayan kesimin, ilgisi müzeye çekilmektedir

Modern müzeciliği klasik müzecilikten ayıran bir diğer uygulama da sanal müzecilik uygulamalarıdır. Müzelere ait web sayfalarının açılmasıyla müzenin ve koleksiyonlarının 360 derece panoramik görüntüsü internet kullanıcıısına ulaşabilmektedir. Kuşkusuz yerinde gidip görülerek kazanılan deneyim, alınan hazzın yerini tutmasa da sanal müzecilikle birlikte dünyanın tarihsel-kültürel ortak mirasına kolayca erişim mümkün olmaktadır.

Ekonomik, zamansal, mekansal nedenlerle gidilip görülmesi zor müzelerin çoğuna sanal müzecilikle ulaşılabilir. İnternet bağlantısı dışında hiçbir maliyeti olmayan, mekansal sıkıntıları bulunmayan bu modern uygulama, müzecilik faaliyetlerini geniş kitlelere yaymak bakımından oldukça başarılıdır.

Genç neslin internet kullanımının yüksek olduğu bilindiğinden özellikle bu grubun müzelerle tanıştırılması için ilgi çekici web sayfaları hazırlanması yerinde bir uygulamadır. Bu şekilde eser ve müzeler hakkında merak duygusu uyandırılırken, eserlerin internet ortamında detaylı incelemesine de olanak sağlanmaktadır.

Sanal müzecilik, günümüz modern müzeciliğinin profilini en iyi şekilde yansıtan bir müzecilik türü olarak gelişmektedir.

Örneğin dünyanın önde gelen müzelerinden Londra British Museum ve New York Metropolitan Museum gibi müzeler, günümüzün modern teknolojilerini kullanarak sadece kendi ülkelerinde değil dünyanın çeşitli milletlerinden ziyaretçileri kendilerine çekmektedirler. Bu şekilde müzeler sahip oldukları koleksiyonları ve sergileri geniş kitlelere hızlı ve pratik bir şekilde ulaştırmakta ve o insanlarla hızlı bir iletişim sağlamaktadırlar.

Günümüz modern müzeciliğinde müzeler yukarıda belirttiğimiz şekilde çağın modern iletişim araçlarına yönelmekte, sahip oldukları koleksiyonları, özel sergileri ve tanıtımlarını modern iletişim araçlarıyla ziyaretçilere sunmaktadırlar.

Bu anlamda modern müze, Eraslan'ın dediği gibi, ziyaretçi bekleyen yada çeken değil, sahip olduklarını modern iletişim teknikleriyle insanların ayağına götüren “mobil müzecilik” anlayışına yönelmektedir.

Modern müzecilikte müzeler etkinliklerini toplumun değişik kesimlerini dikkate alarak yapmaktadırlar. Sürekli sergilerin yanı sıra geçici sergiler, rehberli geziler, dia – film gösterileri, söyleşiler, seminerler ve atölye eğitimleri, modern müze etkinliklerinin başında gelmektedir. Böylece müze içerisinde eğitim gerçekleşirken, diğer yandan müzeye gelmeyi aklının ucundan bile geçirmeyen halk kesiminin ayağına bu tür etkinliklerle gidilmektedir. Bu da “mobil müze” anlayışının bir sonucudur.

“**Dokunulabilir Müzecilik**” modern müzeciliğin günümüzdeki önemli yaklaşımlarından biridir. Bu konuda “**Philadelphia Lütfen Dokun**” müzesi çok önemli bir örneği oluşturmaktadır. Bu müze çocuklar için sergiler düzenleyerek kentin varoşlarındaki gruplara ulaşmış, seyyar sandıklarla taşınan müze kopyalarıyla oyun oynarken çocukları ve aileleri eğitip bilgilendirmiştir. (American Association of Museums in the Life of a City : 1995 , “Philadelphia Girişimi” olarak adlandırılan bu çalışma sanat ve kültür kurumlarının bir kentin sosyal ve ekonomik hayatını nasıl değiştirdiğini yada değiştireceğini gösteren etkinliklere güzel bir örnek oluşturmaktadır.

Günümüz modern müzeciliğinde birde “**Vakıf Müzeciliği**” anlayışıda önem kazanmaktadır. Günümüz müzeciliğinin dinamosu sayılan vakıf müzeciliğinin dünyada güzel örnekleri bulunmaktadır. Bunun en güzel örneğini Bunun en güzel örneğini “Smithsonian Institute” oluşturmaktadır. 1846’da Smithson ailesinin bağışıyla kurulan bu müze günümüzde değişik alanları içeren on altı müze, araştırma merkezleri, kütüphanesi ve televizyonuyla yılda yaklaşık yirmi beş milyon insan tarafından ziyaret edilmektedir

Çağımızın müzeciliğinde eğitim de çok önemli yere sahiptir. Günümüz müzeciliğinde müzeler artık eserlerin depolandığı mekanlar değil toplumu eğiten bilgilendiren kurum kimliğine bürünmüşlerdir. “**Philadelphia yaklaşımıyla**” başlayan bu süreç günümüzde oldukça önem kazanmıştır.

Günümüz modern müzeciliğinde temel amaç eserleri depolamak ve sergilemek değil, eğitimidir. Müzelerdeki sergilemeler yada insanlara sunulanlar, toplumların emeklerinin, düşüncelerinin, hayata bakışlarının ve inançlarının kanıtlarını, dönemlerinin yaşam ve sanatını gösterdiğinden müzeler, tarihin anlaşılmasına, eski geleneklerin öğrenilmesine, zevk ve estetik beğenilerin gelişmesine ve doğal olarak eğitimin okul dışında da devam ettiği fikrinin benimsenmesine, sonuç olarak; halkın eğitimine yardımcı olmaktadır. Çünkü, modern müzecilikte müze, bir tek kuruluş olarak değil; kütüphane ve toplantı salonları, laboratuvar ve eğitim bölümleriyle bir “**kültür ünitesi**” olarak düşünülmelidir.

Başlangıçta eski eserleri toplama ve sergileme amacı taşıyan müzeler, günümüzde pedagojik, sosyolojik, psikolojik içerikler edinmiş, hatta “Müzeoloji” adıyla üniversitelerde ayrı eğitimi alınan bağımsız bir bilimdalı kimliğine kavuşmuştur. Doğal oluşumu içerisinde, önceleri tarihi yapılarda koleksiyonlarını koruyup sergileyen müzeler, giderek çağdaş müzecilik anlayışı ile yeniden yapılanmış, bunun ötesinde saklayacakları eserlere göre tasarımı yapılmış yeni binalarda, yer alan yaygın eğitim kurumları durumuna gelmişlerdir.

Bu bakımdan, müzeye girecek eserlerin seçimi, bakımları, onarımları, saklama ve sergileme koşulları, yöntemleri; ayrıca tanıtımları konusunda araştırmalar yapılmakta ve her gün gelişen yeni metotlar uygulanmaktadır.

Böylece günümüz modern müzeciliğinde dört önemli yaklaşım bulunmaktadır bunlar :

“Sanal Müze”

“Dokunulabilir Müze”

“Mobil Müze” ve

“Vakıf Müzeciliği” dir.

Modern müzecilikte müzeler etkinliklerini toplumun değişik kesimlerini dikkate alarak yapmaktadırlar. Sürekli sergilerin yanı sıra geçici sergiler, rehberli geziler, dia – film gösterileri, söyleşiler, seminerler ve atölye eğitimleri, modern müze etkinliklerinin başında gelmektedir. Böylece müze içerisinde eğitim gerçekleşirken, diğer yandan müzeye gelmeyi aklının ucundan bile geçirmeyen halk kesiminin ayağına bu tür etkinliklerle gidilmektedir. Bu da “mobil müze” anlayışının bir sonucudur.

İlk olarak Amerika’da başlayan sonra İngiltere ve Almanya’da gelişen müze eğitimi, başka bir deyişle müze pedagojisi artık bir bilim dalına dönüşmüştür.

Almanya’daki Museums Pedagogisches Zentrum (= MPZ) Almanlar için son derece önemlidir. Çünkü; bu merkez çocukların ve gençlerin müzedeki eğitim merkezidir. Bu merkezde farklı eğitim çağlarındaki okul öğrencilerine, belirlenmiş tarihlerde rehberli gezi, açıklama, tartışma ve atölye çalışmaları yaptırılmaktadır. Merkezdeki öğrenme pasif öğrenmeden ziyade aktif öğrenmeyi temel almaktadır.

Avrupa ve Amerika müzeleri müze görevlilerinin yanı sıra eğitimi de ciddi biçimde üstlenmişlerdir. Almanya’daki müzelerin hemen hepsinde özel dersaneler ve atölyeler bulunmaktadır. Bu atölyelerde ana okulu çocuklarına gerçeğe yakın arkeolojik objeler verilmekte, onlardan kil yada hamurla aynısını yapması istenmektedir. Böylece öğretmenin kontrolü altındaki ana okulu öğrencileri arkeoloji ve sanat tarihi ile çok küçük yaşta tanışmaktadırlar. Orta öğrenimde tarih dersleri çoğunlukla müzelerdeki arkeolojik bir ortamda yapılmaktadır.

Avrupa ve Amerika müzelerinin bir başka eğitici yanı da geçmişteki yaşantılar Neolitik devirden başlayarak panolar ve maketler halinde gözler önüne serilmesidir. Yüksek öğrenimde ise, Bonn'daki bir müzede bütün dünya müzelerinde yer alan arkaik, klasik ve hellenistik dönem heykellerinin kopyaları bulunmaktadır.

Modern müzecilik anlayışında eserleri iyi tanımak kadar insan psikolojisinin de iyi analiz edilmesi gerektiğine inanılmaktadır. Çünkü müzelerde sergilenen eserler pek çok insanın bilmediği kültürlere aittirler ve tek başlarına bir anlam taşımamaktadırlar.

Bu nedenle modern müzelerde ziyaretçiye yeterli bilgi verebilmek amacıyla eserlerin yanına maket, şekil, fotoğraf ve açıklayıcı levhalar konulmaktadır. 2000'li yıllarda olduğumuz bu dönemde “yaşayan müzecilik” anlayışının da benimsenmesi gerekmektedir. Bu anlayış içerisinde müzeler, gelen ziyaretçilerin eserin ait olduğu dönemin yaşamını anlayabilmesi ve zihninde canlandırabilmesine yardımcı olabilecek unsurlar da kullanılmaktadırlar.

Bu tür uygulamaların yapıldığı bazı Avrupa ve Amerika müzelerinde ziyaretçilere, dönemin dekor ve kostümleri içerisinde olan görevliler yardımcı olmaktadır.

Modern müzeler, hizmetleri, ihtiyaçları ve harcamaları doğrultusunda yeni organizasyonlar yapmak zorundadırlar. Bu çalışmaların sağlıklı bir plan ve program çerçevesinde yapılabilmesi için, müze yönetimlerinde “müze işletmeciliği” konusu gündeme gelmiştir.

Modern müze günümüzde artık yeni mesajlar, genel yaklaşımlar üretmekte ve değişmelere ayak uydurmaktadır.

EĞİTİM AMAÇLI KULLANIM İNDİR
İBRAHİM TUNÇ SİPAHİ